

СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ СТУДЕНТІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ ЯК КЛЮЧОВЕ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВНЗ

Кравченко О.О.

кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, м. Умань, Україна

У руслі трансформаційних процесів Україна проводить послідовну роботу переходу від медичної до соціальної моделі інвалідності; створення умов для інтеграції людей з інвалідністю до активного суспільного життя; підвищення державних гарантій у досягненні вищих соціальних стандартів у матеріальному забезпеченні осіб з обмеженими функціональними можливостями; створення безперешкодного середовища для людей з інвалідністю; забезпечення активної взаємодії державних органів та громадських організацій інвалідів у розв'язанні проблем осіб з особливими потребами.

Для соціальної інтеграції осіб з інвалідністю важливе значення має здобуття як загальної, так і вищої освіти. Закон України «Про вищу освіту» декларує, що особа з особливими освітніми потребами – це особа з інвалідністю, яка потребує додаткової підтримки для забезпечення здобуття вищої освіти; тому навчальні заклади зобов'язані створити та забезпечити рівні умови доступу до вищої освіти, у тому числі забезпечення осіб з особливими освітніми потребами спеціальним навчально-реабілітаційним супроводом та створення для них вільного доступу до інфраструктури ВНЗ з урахуванням обмежень життєдіяльності, зумовлених станом здоров'я.

Проблеми соціалізації, соціальної інтеграції людей з інвалідністю в умовах освітніх установ досліджували вітчизняні вчені О. Безпалько,

А. Колупасва, К. Кольченко, Н. Коляда, М. Перфільєва, О. Расказова, В. Тесленко, С. Харченко, М. Чайковський, А. Шевцов, П. Таланчук та ін.

Мета нашої статті – схарактеризувати інклюзивний туризм як вид соціальної реабілітації студентів з інвалідністю в умовах вищого навчального закладу.

В загальному вітчизняне законодавство у сфері соціальної інтеграції відповідає міжнародним стандартам забезпечення рівності можливостей, а бар'єри підвищення доступності вищої освіти інвалідів варто шукати не в нормативно-правових актах, а в механізмі їх реалізації.

В цілому освітнє середовище ВНЗ має відповідати таким завданням: забезпечення права молоді з інвалідністю на здобуття освіти у комплексному поєднанні з корекційно-реабілітаційними заходами; створення сучасних методик психологічної реабілітації людей з інвалідністю, зокрема: психологічне тестування, професійна орієнтація, психокорекція, індивідуальне та групове консультування, групи зустрічей, групові тренінги і психотерапія, фестивалі і конкурси; різнобічний розвиток індивідуальності молоді людини на основі виявлення її задатків і здібностей, формування інтересів і потреб; виховання в молоді любові до праці, здійснення їх допрофесійної підготовки, забезпечення умов для їх життєвого і професійного самовизначення; надання допомоги людям з інвалідністю у плануванні та успішному розвитку професійної кар'єри, формування у них умінь та навичок, необхідних для її розбудови, підвищення комунікативного та творчого рівня, сприяння їх працевлаштуванню та подальшій професійній адаптації; виховання особистості як культурної і моральної людини з етичним ставленням до навколишнього світу і самої себе; надання у процесі навчання й виховання кваліфікованої психолого-медико-педагогічної допомоги з урахуванням стану здоров'я, особливостей психофізичного розвитку студента. Відтак, зусилля ВНЗ на регіональному рівні доцільно спрямовувати задля об'єднання зусиль сім'ї, державних закладів, закладів соціальної сфери, громадських організацій та громади в цілому до вирішення нагальної

проблеми – забезпечення рівних можливостей для осіб з особливими потребами.

Важливим напрямом інклюзивної вищої освіти є створення інклюзивного архітектурного середовища: відсутність архітектурних бар'єрів, порогів, перепадів рівнів підлоги; на кожному поверсі обладнання спеціалізованих санітарно-гігієнічних кімнат; облаштування спеціальних ліфтів, з кнопками, доступними для людей з вадами зору та на візках; коридори, двері та проходи між партами достатні для вільного проїзду візків; на території університету розміщення необхідних позначок для студентів з інвалідністю; обладнання спеціалізованих робочих місць для студентів з особливими освітніми потребами.

Соціальна інтеграція є багатоаспектним явищем і передбачає відновлення основних соціальних функцій індивіда як суб'єкта основних життєвих сфер суспільства, що досягається шляхом його залучення до участі у різних сферах життєдіяльності.

Інноваційною послугою ВНЗ, одночасно і видом соціальної реабілітації студентів з інвалідністю, виступає інклюзивний туризм.

В цілому, інклюзивно-реабілітаційно-соціальний туризм – це система заходів, спрямованих на надання особам з інвалідністю можливості відновлення та розвитку їх фізичного, соціального, духовного, творчого та інтелектуального рівня з метою сприяння подальшої інтеграції в суспільство. Інклюзивний туризм структурно включає в себе різні види реабілітації і соціальних послуг, а саме: медичну, психологічну, психолого-педагогічну, професійну, трудову, фізкультурно-спортивну, фізичну, соціальну та інші соціально-побутові заходи [1].

Інклюзивний туризм являє собою дієву мікромодель інтегрованого суспільства (люди з інвалідністю та їх рідні; фахівці; здорові люди), що опинилися в реальних умовах, завдяки чому створюються оптимальні умови для проведення ефективної соціалізації дезадаптивних людей та інтеграції їх в суспільство.

Інклюзивний туризм як засіб соціалізації має специфічні особливості: по-перше, туризм забезпечує рухливу активність, обмеження якої знижують життєві можливості, слугують причиною суму, стресу, відчаю, невпевненості. Через організацію рухливої активності туризм здійснює терапію і профілактику психосоматичних захворювань і підтримує фізичне здоров'я. По-друге, туризм створює повноцінне середовище спілкування, встановлює незалежні та різнобічні соціальні контакти, формуючи різні соціальні ролі. Туризм знищує почуття неповноцінності, інтегруючи людей з інвалідністю у суспільство, допомагає сформувати впевнену і ефективну життєву позицію. По-третє, нормалізуюча функція туризму спрямована на відновлення сил для виконання виробничих процесів і побутових обов'язків, а також і психічних ресурсів людини. По-четверте, носить активний характер, включаючи різнобічні завави, які дозволяють відволіктися від монотонності побуту. По-п'яте, туризм допомагає пізнати навколишній світ з його різними проявами і звичаями, дізнатися невідомі раніше природні явища, познайомитися з новими людьми. По-шосте, екологічні аспекти туризму як виду діяльності сприяють позитивному психоемоційному настрою, являючись соціалізуючим фактором: відповідний клімат, природа, близькість водних ресурсів, наявність природних пам'яток, пам'яток матеріальної культури [2].

Основні реабілітаційні функції туризму: *соціальна відновлювана*, яка спрямована на відновлення сил, активне пізнання явищ природи, традицій, встановлення нових соціальних контактів, дружні і ділові зв'язки; *психологічна* забезпечує зміну середовища, звичного способу життя, активна форма відпочинку сприяє фізичному оздоровленню і психологічному розслабленню; *особистісно-орієнтована* – позитивно впливає на розвиток особистості, володіє відновлювальною функцією і несе в собі змістовний гуманітарний потенціал; *компенсаторна* – забезпечує спеціальні потреби людей з інвалідністю; *оздоровча* – має високий потенціал для підтримання здоров'я і життєдіяльності в активній формі [3].

Туризм виступає унікальним явищем для реабілітації студентів з інвалідністю, включає як пізнавальний процес, так і дає можливість для успішного проходження соціалізації.

Таким чином, у контексті практичної реалізації заходів з метою забезпечення соціальної інтеграції студентської молоді з інвалідністю інноваційною технологією виступає інклюзивний туризм. Поряд із перспективністю постають питання, які потребують подальшої розробки: архітектурна доступність туристичних об'єктів, доцільність включення заходів інклюзивного туризму до регіональних та державних програм з питань молодіжної політики; необхідність наукових досліджень оцінки впливу ландшафту на різні нозології; подальшого наукового обґрунтування фізіологопсихоемоційного впливу інклюзивного туризму на людей з інвалідністю.

Список використаних джерел:

1. Макаренко С.В. Інклюзивний реабілітаційно-соціальний туризм – новий вид реабілітації інвалідів в Україні \ Макаренко С.В. \ Матеріали I Міжнародного симпозіуму інклюзивного туризму. – 27–29 жовтня 2016 р.
2. Межова Л. А. Роль регіонального інклюзивного туризму в социализации детей с ограниченными возможностями здоровья \ Межова Л. А., Летина А. Л., Луговская Л. А. \ Фундаментальные исследования. – 2015. – № 2-25
3. Межова Л. А. Теория и практика организации инклюзивного туризма в России и зарубежом \ Межова Л. А., Летина А. Л., Луговская Л. А. \ Режим доступа: file:///D:/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96/2017/%D0%86%D0%BD%D0%BA%D0%BB%D1%8E%D0%B7%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC/teoriya-i-praktika-organizatsii-inklyuzivnogo-turizma-v-rossii-i-zarubezhom.pdf